

УДК 528.04

С. САВЧУК¹, П. ШЕВЧУК, К. ТРЕТЯК¹, Б. ЧЕТВЕРІКОВ¹

¹ Інститут геодезії, Національний університет “Львівська політехніка”, вул. С. Бандери, 12, м. Львів, Україна, 79013, e-mail: ssavchuk@polynet.lviv.ua

ІГОРЮ СЕВІРОВИЧУ ТРЕВОГО – 80

Описані основні результати багаторічної діяльності відомого вченого, педагога і фахового громадського діяча України І. С. Тревого.

Цього року виповнюється 80 років заступникові директора Інституту геодезії Національного університету “Львівська політехніка” з наукової та міжнародної діяльності, заслуженому працівникові освіти України, відомому вченому, педагогові й громадському діячеві Ігорю Севіровичу Тревого, а також 60 років його трудової діяльності.

Ігор Севірович народився 27 лютого у м. Ленінграді (нині – Санкт-Петербург) в сім’ї службовців. До 1952 р. проживав у Білорусії. Середню школу закінчив у м. Львові й у 1956 р. вступив у Львівський політехнічний інститут (тепер Національний університет “Львівська політехніка”), ставши студентом геодезичного факультету (тепер Інститут геодезії) за спеціальністю “Астрономогеодезія”. Під час навчання займався студентською науково-дослідною роботою, був старостою групи, активним спортсменом-велосипедистом і здобув звання майстра спорту СРСР. Його викладачами були відомі вчені А. Д. Моторний, І. Ф. Монін, А. Л. Островський, С. О. Лисичанський, Д. І. Масліч, А. Є. Філіпов, Г. О. Мещеряков, А. В. Буткевич, Л. С. Хижак, Д. Ф. Верхолотов, П. І. Конюхов,

Й. В. Лаврецький, М. І. Марич та інші представники Львівської геодезичної школи.

Після закінчення Львівської політехніки (1961 р.), отримавши диплом інженера-астрономогеодезиста, молодий фахівець пішов працювати у Всесоюзний науковий і проектний інститут “ВНДПсільелектро”, де займався інженерно-геодезичними роботами і топографічними зніманнями різних масштабів в Україні, Білорусії та Молдові. За вісім років пройшов шлях від інженера до керівника групи. Проте потяг до наукових досліджень, який проявився ще в студентські роки, переміг, і вже в 1966 р. І. С. Тревого вступив у заочну аспірантуру на кафедру геодезії рідного навчального закладу, а в 1969 р. сформований кваліфікований фахівець-виробничник вирішив взяти участь в конкурсі на посаду асистента кафедри геодезії геодезичного факультету Львівської політехніки. У вересні 1969 р. І. С. Тревого розпочав роботу на кафедрі геодезії, де працює постійно вже майже 50 років. Відтоді вся трудова, наукова та громадська діяльність вченого пов’язана із Львівською політехнікою, Інститутом геодезії та кафедрою геодезії. Тут він став кандидатом і доктором технічних наук, доцентом і професором, відповідальним секретарем приймальної комісії університету, деканом повної вищої освіти, заступником директора Інституту геодезії з наукової і міжнародної діяльності, тут розкрився його талант організатора громадського життя в сфері геодезії та картографії в Україні.

І. С. Тревого читав курси лекцій, проводив лабораторні й практичні заняття, навчальні геодезичні практики у студентів геодезичних, інженерно-будівельних і архітектурних спеціальностей денної та заочної форм навчання, тісно поєднуючи навчальну роботу та наукову діяльність. Головні напрями його наукових розробок стосувались створення та оптимізації міських геодезичних мереж, дослідження та урахування впливу горизонтальної рефракції, дослідження та підвищення точності світловіддалемірних вимірювань, розроблення засобів і методів сучасної геодезичної метрології.

Результати своїх наукових досліджень Ігор Севірович узагальнив у кандидатській (тема “Питання попереднього обчислення точності ходів міської та інженерної полігонометрії”, керівник проф. А. Л. Островський) та докторській (тема “Проблеми

побудови планових геодезичних мереж у містах та методи їх вирішення”) дисертаціях.

Під керівництвом І. С. Тревого виконано понад 15 науково-дослідних госпдоговірних робіт (НДР) на замовлення підприємств і науково-дослідних організацій, наприклад, понад 20 років тривали НДР на промислових об’єктах Яворівського сірчаного гірничо-хімічного підприємства і 12 років на замовлення Науково-дослідного інституту прикладної геодезії (м. Новосибірськ). Окрім того, він налагодив активну наукову співпрацю з галузевими геодезичними підприємствами, гірничими підприємствами, науковими закладами, серед яких “Інститут метрології” (м. Харків), “НДІ геодезії і картографії” (м. Київ), “ЦНДіГАІК” (м. Москва) та багато інших університетів в Україні й за кордоном. Про розробки і результати дослідження доповідав на науково-технічних конференціях різних рівнів в Україні, Білорусії, Росії, Латвії, Польщі, Німеччині, Чехії, Словаччині, Швейцарії, Молдові, Болгарії, Вірменії, а також на міжнародних конгресах FIG в Австрії та Англії. Опубліковано понад 500 наукових та науково-методичних праць, зокрема 12 монографій (“Міська полігонометрія”, “Моніторинг геодезичних пунктів” тощо), підручників, навчальних посібників, є патенти. Ось лише короткий перелік найважливіших результатів досліджень:

- розроблено методику і формули для розрахунку допусків у світловіддалемірній полігонометрії, встановлено джерела похибок і сформульовано рекомендації щодо їх врахування. Вперше виявлено приладову температурну похибку світловіддалеміра і доведено її систематичний характер;

- на основі багаторічних наукових досліджень планових геодезичних мереж великих міст (Одеса, Мінськ, Кишинів) запропоновано класифікацію міст за кліматичними та індивідуальними особливостями для оптимізації проектування мереж і організації спостережень із позиції зменшення впливу зовнішнього середовища. Встановлено, що над прибережними містами утворюються поля горизонтальної рефракції першого типу (за класифікацією проф. А. Л. Островського). Виявлено та вивчено характер динаміки геодезичних пунктів, розташованих на будівлях, особливо на високих. Запропоновано рекомендації щодо усунення чи послаблення її впливу на точність вимірів у міських геодезичних мережах, особливо на міських геодинамічних полігонах;

- розроблено та впроваджено у практику конструкцію багатоцентрових еталонних лінійних геодезичних базисів (польових компараторів), закріплених трубчастими знаками, та запропоновано рекомендації щодо методів їх проектування, закладання і метрологічної оцінки на відповідність. Доведено, що їх інтервали можна оперативнo й точно визначити і контролювати з використанням GNSS-технології;

- розроблено нову методику геодезичних спостережень за деформаціями великих кар’єрів гірничих підприємств;

- створено багатocільовий Яворівський просторовий еталонний науковий геодезичний полігон

із двома метрологічними об’єктами, які атестовані ННЦ метрології (м. Харків) й використовуються для апробації нових геодезичних технологій та метрологічної повірки світловіддалемірів, електронних тахеометрів, приймачів супутникових сигналів тощо.

І. С. Тревого відомий не тільки як викладач та вчений, але і як активний фаховий та громадський діяч. Перелік його адміністративних та науково-громадських посад різних часів різноманітний і великий: заступник директора Інституту геодезії Національного університету “Львівська політехніка” з наукової і міжнародної діяльності (з 2018 р.), декан повної вищої освіти та голова Науково-методичної ради Інституту геодезії (з 2001 до 2018 рр.), голова Науково-видавничої комісії Львівської політехніки (понад десять років), відповідальний секретар приймальної комісії Львівської політехніки (у 80-ті роки), член конкурсної комісії Львівської політехніки на кращу наукову монографію, підручник, посібник; був членом Міжнародної наукової комісії IAPG (1970–1980 рр.) та наукової комісії FIG з геодезичної освіти; член Вченої ради Інституту геодезії, Науково-методичної ради університету та спеціалізованої вченої ради Д.35.052.12 із захисту докторських і кандидатських дисертацій; був членом науково-технічної секції з геодезії, картографії і кадастру Науково-технічної ради Мінприроди України, Державної кваліфікаційної комісії із сертифікації інженерів-геодезистів та інженерів-землевпорядників; учасник робочих груп із підготовки сучасної інструкції з топографічного знімання та розроблення нових стандартів на геодезичні прилади; науковий керівник аспірантів (підготував трьох кандидатів наук) і консультант докторів наук, офіційний опонент на захистах докторських і кандидатських дисертацій в Україні й за кордоном, головний редактор відомого фахового журналу “Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва”; був заступником головного редактора журналу “Вісник геодезії та картографії”; член редколегії інших наукових видань, зокрема журналу “Przegląd Geodezyjny” (Варшава); був членом Державної метрологічної комісії з вимірювань великих довжин; постійний організатор широковідомої щорічної науково-технічної конференції “Геофорум” (яка цього року відбудеться вже 24-й раз), в роботі якої брали участь офіційні особи і науковці та фахівці з України і 30 країн Європи та світу; організатор перманентної міжнародної співпраці Інституту геодезії за програмою подвійних дипломів, обміну студентами, стажування аспірантів, докторантів, викладачів, Президент Українського товариства геодезії і картографії (УТГК) (з 2001 р.) і Голова Правління Західного геодезичного товариства (з 1992 р.).

Найважливіші досягнення І. С. Тревого на посаді Президента Українського товариства геодезії і картографії:

- розширення рядів Товариства і зростання його авторитету в країні і за кордоном;

- істотна активізація міжнародної діяльності Товариства;

– відновлення членства у Світовій федерації геодезистів (FIG) та вступ у Європейську громадську асоціацію (CLGE);

– ініціювання проведення з'їздів УТГК;

– заснування і видання фахового періодичного наукового видання і МНТК “Геофорум”;

– визнання УТГК кращою громадською організацією 2009 р.;

– запровадження професійних відзнак для стимулювання фахової діяльності (“Почесний геодезист України”, “За заслуги в геодезії та картографії”, Медаль УТГК, почесні відзнаки ім. проф. А. Л. Островського, ім. проф. М. Г. Відуєва та ім. проф. А. Д. Моторного);

– ефективний захист професійних інтересів галузі, підприємств, колективів, членів Товариства.

За активну наукову і громадську діяльність, зразкове виконання службових обов'язків, вагомий

особистий внесок у розвиток геодезичної науки в Україні І. С. Тревого нагороджений багатьма відзнаками, що свідчить про високий авторитет цього видатного вченого, педагога, громадського діяча. Ось частина цих нагород: “Заслужений працівник освіти України”, “Почесний геодезист України”, “Відмінник геодезії і картографії СРСР”, “Відмінник освіти України”, “Медаль УТГК”, “За заслуги в геодезії та картографії”, медаль “15 років ЗСУ”, “20 років незалежності України” і “Amigo societa” (Польща), “Zlota odznaka honorowa SGP” (Польща), грамоти МОН України, Мінприроди, Укргеодезкартографії, Федерації профспілок України, Університету Нойбранденбург (Німеччина), Національного університету “Львівська політехніка”.

І. С. Тревого – вчений, педагог і громадський діяч, сповнений оптимізму і творчих задумів.

S. SAVCHUK¹, P. SHEVCHUK, K. TRETJAK¹, B. CHETVERIKOV¹

¹Lviv Polytechnic National University, 12, S. Bandery str., Lviv, Ukraine, 79013, e-mail: ssavchuk@polynet.lviv.ua

THE 80th ANNIVERSARY OF IHOR TREVOHO

The main results of many years of activity of famous scientist, teacher and professional public figure are highlighted.

